

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเมื่อปี พ.ศ. 2475 นับเป็นระยะเวลากว่า 78 ปีที่สังคมไทยเรียนรู้รูปแบบการปกครองที่เรียกว่า “ประชาธิปไตย” ซึ่งที่ผ่านมามีได้สังคมไทยยังประสบกับปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคมที่เอื้อให้คนส่วนน้อยของสังคมครอบครองปัจจัยการผลิต องค์ความรู้ วิทยาการและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขณะที่คนส่วนใหญ่ของสังคมทำหน้าที่ได้เพียงรักษาสิทธิของความเป็นพลเมืองเท่าที่จะทำได้ อย่างไรก็ตามดูเหมือนภายหลังรัฐธรรมนูญ 2540 ที่มีความพยายามผลักดันให้การทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ เช่น การไปเลือกตั้ง การเข้าชื่อเพื่อยื่นกฎหมาย เป็นหน้าที่และสิทธิของประชาชน กล่าวคือ ถ้าหากไม่ไปทำหน้าที่ในการเลือกตั้งก็อาจพลาดสิทธิตามรัฐธรรมนูญบางประการ แต่กระนั้นวงจรรอบาพของการเมืองไทยคือการเลือกตั้งที่เต็มไปด้วยการทุจริต การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลที่ขาดประสิทธิภาพหรือถ้าเกิดประสิทธิภาพก็ชวนให้เกิดข้อสงสัยในธรรมาภิบาลของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจนในที่สุดเกิดการรัฐประหารโดยกองทัพ

การรัฐประหารที่เกิดขึ้นโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติหรือ คมช. ซึ่งเดิมใช้ชื่อว่า คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือ คปค. ก็เป็นอีกหนึ่งบทเรียนในหน้าประวัติศาสตร์ของการเมืองไทยว่าประชาชนยังไม่สามารถครอบครองอำนาจตามระบอบประชาธิปไตยไว้ได้ด้วยตนเอง เพราะในที่สุดแล้วเมื่อสถานการณ์ทางการเมืองเข้าสู่ภาวะวิกฤต ไม่ว่าจะเป็วิกฤตด้วยความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกองทัพ วิกฤตศรัทธาที่ประชาชนมีต่อรัฐบาลหรือวิกฤตต่อรัฐและสถาบันสำคัญแห่งรัฐก็ตาม อำนาจที่ระบุให้ประชาชนเลือกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อทำหน้าที่ลงคะแนนเลือกตลอดจนตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารถูกยึดครองโดยคณะผู้ที่มีอำนาจกลุ่มหนึ่งเสมอ

ภายหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ดูเหมือนกระแสเรียกร้องให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองอย่างแท้จริงจะเป็นสิ่งที่ได้รับการขานรับจากทุกภาคส่วนในสังคม เพราะที่ผ่านมามีสังคมพยายามผลักดันให้เกิดรัฐธรรมนูญที่สร้างให้การเมืองมีเสถียรภาพและออกแบบหน่วยงานอิสระต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญเพื่อตรวจสอบการทำงานเป็นคู่ขนานกันไป แต่ท้ายที่สุดแล้วก็เกิด

การแทรกแซงขององค์กรอิสระกอบการทุจริตเชิงนโยบาย รวมทั้งความพยายามที่จะเอาชนะกันทางการเมืองถึงแม้ว่าจะต้องละทิ้งคุณธรรมและชื่อเสียงที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานก็ตาม ทำให้กระแสเรียกร้องให้ประชาชนในฐานะผู้มีอำนาจอย่างแท้จริงตามหลักการประชาธิปไตยได้เข้ามามีส่วนให้มากที่สุดในการตัดสินใจผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ความพยายามในลักษณะดังกล่าวถูกสะท้อนในวงกว้างว่าในอนาคตสังคมไทยควรปฏิรูปทั้งองค์ความรู้ กระบวนทัศน์ทางความคิดและโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา เพื่อให้การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน และ ประชาธิปไตยจะสามารถแบ่งบานได้ด้วยองค์ความรู้ไม่ใช่ด้วยเม็ดเงินเหมือนที่ผ่านมาโดยตลอด เพราะฉะนั้นแล้วรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้มีสภาพพัฒนาการเมือง เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งทางการเมืองของประชาชน และส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยอำนาจหน้าที่ที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสภาพพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาการเมือง การสร้างวัฒนธรรมอันดีงามทางการเมืองและวิถีประชาธิปไตย การส่งเสริมให้สถาบันทางการเมืองการปกครองมีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม และการส่งเสริมความเข้มแข็งทางการเมืองของประชาชนในทุกภาคส่วน นรนิติ เศรษฐบุตร (สารสันสภาพพัฒนาการเมือง, 2549)

เพราะฉะนั้นสภาพพัฒนาการเมืองจึงเป็นหนึ่งในหลายกลไกในการพัฒนาการเมืองไทยในอนาคตที่ให้ภาคประชาชน ภาคการศึกษา ภาคสังคม รวมทั้งตัวแทนชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศได้เข้ามาเรียนรู้และผลักดันวาระการพัฒนาการเมืองของสังคมไทยร่วมกัน ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถกระจายองค์ความรู้ ร่วมกันสร้างบุคลากร ชุมชน สังคมที่มีความเข้าใจและพร้อมพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยให้มีความก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

ภายหลังการเกิดขึ้นของสภาพพัฒนาการเมืองมาเป็นระยะกว่า 1 ปีแล้ว ปัจจุบันสภาพพัฒนาการเมืองได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้ทุนกับองค์กรภาคประชาสังคม มูลนิธิเพื่อทำงานด้านการพัฒนาการเมือง นอกจากนั้นแล้วสภาพพัฒนาการเมืองเองก็ทำหน้าที่ตามภารกิจและยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมืองของตนเองอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด เพราะฉะนั้นจึงเป็นคำถามที่น่าศึกษาค้นคว้าอย่างยิ่งว่าปัจจุบันการทำงานของสภาพพัฒนาการเมืองมีความคืบหน้าเป็นอย่างไร และในอนาคตจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมพัฒนาการเมืองไทยไปได้ได้อย่างไร

คำถามในการวิจัย

สภาพพัฒนาการเมืองมีการดำเนินการที่ผ่านมาที่มีผลสำเร็จตลอดจนปัญหา อุปสรรค
อย่างไรและในอนาคตมีแนวทางในการร่วมพัฒนาการเมืองไทยอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคืบหน้าของการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเมือง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการทำงานของสภาพัฒนาการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
การเมืองในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ
การจัดตั้งสภาพัฒนาการเมือง แนวทางการพัฒนาการเมือง ตลอดจนการดำเนินงานในปัจจุบัน
และอนาคตของสภาพัฒนาการเมือง

ระยะเวลาการดำเนินงาน

1 มิถุนายน 2553 – 31 ตุลาคม 2553

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งและการดำเนินการของสภาพัฒนา
การเมือง
2. เพื่อสามารถเข้าใจแนวทางการทำงานของสภาพัฒนาการเมืองทั้งในปัจจุบันและ
อนาคต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพัฒนาการเมือง หมายถึง หน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติ
สภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 โดยมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาการเมืองภาคประชาชน
2. การพัฒนาการเมืองภาคประชาชน หมายถึง การสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคม
ให้เกิดความเข้มแข็ง ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคพลเมือง
ในการเผยแพร่และจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เผยแพร่และ

ส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมือง สิทธิ และหน้าที่ของพลเมืองตลอดจนการเรียนรู้ของประชาชน ชุมชน และเครือข่าย ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สมานฉันท์ ในความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภูมินิเวศน์และวัฒนธรรม รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือประชาชน ชุมชน และองค์กรภาคประชาสังคม ให้สามารถใช้สิทธิตามบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายความว่า เป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ อย่างหนึ่งของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความสามารถทางการเมือง ที่จะสามารถเห็นคุณค่าและให้ ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อควบคุม กำกับและตรวจสอบให้ผู้ปกครอง ทำการปกครองเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง

4. ขบวนการประชาสังคม หมายถึง เครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และ ชุมชนที่มีกิจกรรมหรือมีการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ กับปัจเจกชน

5. กองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง หมายถึงเป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ มาตรา 31 ของพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมืองเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณะ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้ สามารถแสดงความคิดและความต้องการของชุมชนได้